

Environmental Scanning and Foreign Policy Strategies: Middle Powers of the International System

Mohammadreza Faraji

Assistant Professor, International Relations, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ardakan University, Ardakan, Iran. E-mail: m.faraji@ardakan.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
1 July 2024
Revised version
received:
19 September 2024
Accepted:
5 October 2024
Available online:
28 December 2024

Keywords:
Adaptation,
Flexibility,
System,
Evolution,
Management

ABSTRACT

Objective:

Basically, the fundamental changes in the main rules of the international system have put the changing and floating nature of phenomena as a requirement and necessity in policy making for international strategists and theorists. The unpredictability of systemic phenomena, the occurrence of strong fundamental impulses in complex systems, the strong influence of system elements more than seemingly secondary rules of systemic processes and flows have led to the ineffectiveness of the control process over the complex international system. On the other hand, the evolutionary characteristic of the international system has imposed the rules of behavior of complex systems on international phenomena, which, although it is very difficult to control especially with regard to the principles governing classical systems, but their management is not difficult if proper attention is paid to the processes of systemic phenomena. Here this question is raised that, “what is the most important tool to help the strategies of the players, especially the middle players of the power hierarchy in the complex international situation?”. The research hypothesis is that, “environmental scanning is a very important tool for understanding the flow of events and trends in the complex international system”. The findings of the research using a descriptive-analytic approach and a qualitative method show that environmental scanning imposes flexibility on the strategies of actors, especially the middle actors of the power hierarchy.

Cite this article: Faraji, Mohammadreza (2024). “Environmental scanning and foreign policy strategies: middle powers of the international system”, *Fasl’ nāmeḥ-ye siyāsāt (Politics Quarterly)* 54, (4): 675--678, DOI: <https://doi.org/10.22059/JPQ.2024.378806.1008189>

The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

<https://doi.org/10.22059/JPQ.2024.378806.1008189>

Introduction

Foreign policy strategies are the most basic international issue in the complex international system that has faced fundamental changes in the underlying principles. In the complex system, like the simple and classic systems, foreign policy strategies are defined as a means of achieving goals and interests, but the fundamental changes in the system have led to changes in the underlying strategic principles of actors in the macro state, and complex requirements have been imposed on the strategies of the actors. Basically, in the current complex world, the increase in the system values has led to the increase in the number of interconnected elements in the occurrence of system phenomena. The combination of this problem with incomplete knowledge of the system has resulted in a high rate of error. Based on this, the science of future studies is an emerging science, but it is very difficult due to issues such as the effect of multiple variables on the occurrence of phenomena in the international system, or obtaining very large results from the influence of a very minor and small variable. The question is that “what is the most important tool to help middle power actors in drawing foreign policy strategies in a complex systemic situation?”. In response to this question, it is hypothesized that “trying to understand the future possibilities of combining different variables has led to the development of different tools in finding results”. One of these tools is environmental scanning. Environmental scanning is a relatively new phenomenon for future planning, which increases the efficiency of the middle actors of the power hierarchy and leads to an increase in initiative against rivals and enemies. Therefore, the research argues that environmental scanning is able to influence strategic flexibility by mediating the innovation process. In addition, the environmental uncertainty variable is higher than the environmental scanning variable, leading to an increase in strategic flexibility in systems without central authority. This is mainly because environmental scanning in uncertain environments is beneficial and enhances actors' capabilities to detect new opportunities and threats. Environmental scanning enables actors to adapt more flexibly to their changing environments. Therefore, the environmental disturbance variable increases the effects of environmental scanning on systemic resilience. Few studies have been done on the relationship between environmental dynamics and systemic resilience through the mediation of the innovation process. Based on this, the research tries to explain this issue by focusing on the moderating role of environmental uncertainty.

Theoretical Framework

Different approaches, theories and models have been introduced by social and political science thinkers to analyze policy making processes. Focusing on the uncertainty of the international environment as the macro level of foreign policy strategies, environmental scanning emphasizes the importance of the micro level and evaluates the ability of the micro level to acquire environmental information in the success of the foreign policy strategies of the actors. In other words, environmental scanning pays attention to both macro and the micro levels in the field of foreign policy and probably considers the context more important than the decision-maker, and based on this, by focusing on strategic flexibility, the role of the decision-maker reduces to systemic innovation with a combination of different variables. Therefore, environmental scanning is the main component and, in other words, is the central

input of future policies and plans. Environmental scanning strengthens the issue management process and strategic planning.

The Research Method

The research using a descriptive approach and with a realistic view, tries to explain the relationship between environmental scanning and foreign policy strategies. For this purpose, it explains the foreign policy strategies of the middle powers in the complex international system with a case study method and focusing on environmental scanning.

Results and discussion

Environmental uncertainty is related to the difficulty of decision-making in the absence of information and knowledge. According to this principle, if strategists do not obtain information about the evolution of the environment, the environment becomes unpredictable. In order to survive in such an uncertain environment, a system must anticipate and interpret the potential of uncertainty to damage the internal environment. The external environment creates enormous constraints and opportunities for actors. Based on this, awareness of uncertainty is very important in order to compete in an uncertain anarchic environment and improve one's performance by considering the changes caused by economic, social and political developments. In fact, it can be said that the competition, success and even survival of actors in the anarchic international system has a lot to do with their ability to scan and adapt with changing environmental conditions.

Often the terms "risk" and "uncertainty" are used interchangeably. But the distinction between these two is very important and vital in the field of foreign policy strategies. Risk refers to the unpredictability of the results of actions due to the combination of different variables, while uncertainty refers to the unpredictability of external or internal environmental variables that greatly affect the actions of actors. At least, three different types of environmental uncertainty can be understood: state of uncertainty, impact of uncertainty, and response to uncertainty. Uncertainty refers to the lack of sufficient information about the nature of the environment. The effect of uncertainty refers to the lack of sufficient information about the effect of certain combinations of variables on the survival of systems. The answer to uncertainty refers to the inability of decision makers to choose the right option to achieve the desired results.

The middle powers are under the pressure of internal demands and environmental restrictions in designing their strategies. The mechanism of environmental scanning has become a requirement and a necessity in their strategies. In addition, the expectations of the actors to interact with these powers impose another secondary pressure on these actors. Therefore, middle powers are under environmental pressure more than smaller and larger powers. The mechanism of environmental scanning empowers these actors to understand their environmental limitations and strategic choices, and these actors tend to play global enthusiastic and Nietzschean roles according to their limitations and abilities. Their foreign strategies are based on these roles in the form of structural bandwagoning and environmental adaptation.

Conclusions and Recommendations

Environmental uncertainty moderates the relationship between environmental scanning and strategic flexibility. So, with the increase in environmental uncertainty, the positive effect of environmental scanning on strategic flexibility through the innovation process will be greater. Environmental scanning, especially in high uncertainty situations, enhances the actor's ability to identify new opportunities and threats and enables them to adapt to their changing environment. In addition, dynamic capabilities are very useful in unpredictable environments because they allow the actor to consciously adjust their underlying capabilities in order to make strategic changes in response to environmental changes. By emphasizing the actors' understanding of their position in the power hierarchy and the role they are able to play according to environmental constraints, environmental scanning strengthens the effectiveness of innovation in foreign policy that is not determined solely by material capabilities. The middle powers are understood not only as those intermediate states that have distinct preferences from other actors and use distinct diplomatic methods, but also as those states that show both influence and effectiveness in realizing their goals at the international level. One of the most prominent characteristics of middle powers is their strategic innovations in the field of foreign policy. Another feature is their intellectual influence and entrepreneurial effectiveness, which try to maximize their influence through new forms of coalition building.

Basically, variables are classified as controllable and uncontrollable. While it is possible to influence controllable variables, uncontrollable variables usually drive actors into adaptation strategies. The strategy of the middle powers of the power hierarchy is usually drawn with the assumption of uncontrollable variables. Uncontrollable variables are usually external environmental pressures and are mostly caused by system constructions. Based on this, the middle powers of the power hierarchy are placed in the three categories of aspiring global powers, regional powers, and Nietzschean powers according to their strength and position in the international system, as well as their foreign policy aspirations, and their strategies are different according to their roles.

پویش محیطی و راهبردهای سیاست خارجی: قدرت‌های متوسط سیستم بین‌الملل

محمد رضا فرجی

استادیار روابط بین‌الملل، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران. رایانامه:

m.faraji@ardakan.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	اصولاً با توجه به وقوع تحولات بنیادین در قواعد اصلی سیستم بین‌الملل، که ویژگی متغیر و شناور بودن پدیده‌ها به عنوان یک الزام و ضرورت سیاست‌گذاری، پیش‌روی استراتژیست‌ها و نظریه‌پردازان بین‌المللی قرار داده است، فرایند سیاست‌گذاری بسیار دشوار شده است. پیش‌بینی‌ناپذیر بودن پدیده‌های سیستمی، وقوع تکانه‌های شدید بنیادین در سیستم‌های پیچیده، تأثیرپذیری شدید عناصر سیستمی از قواعد به‌ظاهر فرعی فرایندها و جریان‌ات سیستمی، منجر به ناکارآمد شدن فرایند کنترل بر سیستم پیچیده بین‌الملل شده است. از سوی دیگر، ویژگی تکاملی بودن سیستم بین‌الملل، قواعد رفتاری سیستم‌های پیچیده را بر پدیده‌های بین‌الملل تحمیل کرده است که هرچند کنترل آن به‌خصوص با توجه به اصول حاکم بر سیستم‌های کلاسیک بسیار سخت و دشوار است، اما مدیریت آنها در صورت توجه صحیح به فرایندهای پدیده‌های سیستمی چندان دشوار نمی‌نماید. در اینجا این سؤال طرح می‌شود که در وضعیت پیچیده بین‌الملل مهم‌ترین ابزار یاریگر راهبردهای بازیگران به‌ویژه بازیگران متوسط سلسله‌مراتب قدرت چیست؟ در پاسخ به پرسش پژوهش این فرضیه طرح می‌شود که پویش محیطی ابزار بسیار مهم فهم جریان وقایع و روندها در سیستم پیچیده بین‌الملل است که بازیگران متوسط به پایین سلسله‌مراتب قدرت در ترسیم راهبردهای خود برای فهم واقعیت‌های محیطی و انطباق خواسته‌ها با واقعیت‌ها از آن بهره می‌برند. یافته‌های پژوهش با رویکرد توصیفی-تحلیلی و روش کیفی و مطالعه موردی بیانگر این است که پویش محیطی، انعطاف‌پذیری را به‌عنوان یک اصل اساسی بر سیاست‌ها و راهبردهای بازیگران به‌ویژه بازیگران متوسط به پایین سلسله‌مراتب قدرت تحمیل می‌کند.

استناد: فرجی، محمد رضا (۱۴۰۳). پویش محیطی و راهبردهای سیاست خارجی: قدرت‌های متوسط سیستم بین‌الملل، ۵۴

(۴)، ۶۷۵-۷۰۵

<http://doi.org/10.22059/JPQ.2024.378806.1008189>

نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

یکی از اساسی‌ترین مسائل بازیگران در سیستم پیچیده بین‌الملل^۱، راهبردهای سیاست خارجی است که با تحولات اساسی در اصول زیربنایی مواجه شده است. در سیستم پیچیده بین‌الملل به مانند سیستم‌های ساده و کلاسیک گذشته، راهبردهای سیاست خارجی همچنان به‌عنوان ابزار دستیابی به اهداف و منافع تعریف می‌شوند، ولی تحولات بنیادین در سیستم، به تحول در اصول زیربنایی راهبردی بازیگران در حالت کلان منجر شده و قواعد پیچیده الزامات خود را بر راهبردهای بازیگران تحمیل کرده است. سیستم‌های انطباقی پیچیده دارای چندین اصل بدیهی‌اند که عدم رعایت این اصول در ترسیم راهبردهای خارجی به شکست راهبردهای خارجی می‌انجامد. این اصول بدیهی عبارت‌اند از: اصل محوری؛ مرکز همه سیستم‌ها ظهور، سلسله‌مراتب، ارتباطات و کنترل است. این بیانگر ضرورت انعطاف‌پذیری به‌منظور مواجهه با عدم قطعیت محیطی است. اصل زمینه‌ای و مفهومی؛ معنا در سیستم‌ها از شرایط و شاخص‌هایی که آن را احاطه کرده است، حاصل می‌شود. این مسئله دلالت بر لزوم در نظر گرفتن تأثیر زمینه‌ای و وابسته به مسیر بودن وقوع پدیده‌هاست. اصل هدف؛ سیستم‌ها از طریق رفتار هدفمند با استفاده از راهبردها و ابزارها به اهداف تعیین‌شده دست می‌یابند. این به معنای لزوم نیاز به شفافیت در اهداف، مسیرها، راهبردها و منابع لازم برای دستیابی به اهداف است (Keating & Katina, 2019: 4). اصل عملیات یا اجرا؛ سیستم‌ها باید در مکان بررسی شوند؛ بدان معنا که خلاقیت و نوآوری سوخت تکاملی سیستم‌های پیچیده‌اند (Cooke, 2013: 108). اصل زیست‌پذیری؛ این اصل بیانگر آن است که آشفتگی‌های خارجی و جریان‌های داخلی باید به‌منظور حفظ دوام سیستم مدیریت شوند. اصل اطلاعات؛ سیستم‌ها اطلاعات را ایجاد، پردازش، منتقل و اصلاح می‌کنند؛ بدان معنا که اطلاعات برای تصمیم‌گیری، اقدام و تفسیر اقدامات از طرف سایرین بسیار اهمیت دارد. بر این اساس با در نظر گرفتن ویژگی‌های سیستم‌های پیچیده، چنین سیستم‌هایی پیوسته در حال انطباق و نوآوری هستند (Keating & Katina, 2019: 4). به‌طور کلی، سیستم‌های انطباقی پیچیده حداقل دارای ویژگی‌های وابسته به مسیر، غیرخطی، ظهور، تکامل و انطباق‌پذیری هستند که مدیریت پدیده‌ها را از سیستم‌های کلاسیک بسیار متمایز می‌کند (Turner & Baker, 2019: 9). اصولاً در سیستم‌های دترمینیستی کلاسیک، فهم وقایع ناشی از ترکیب دو متغیر، کنترل تأثیرات آن را برای بازیگران بین‌الملل مقدور می‌کرد در سیستم پیچیده عدم فهم نتایج ترکیبی متغیرها، منجر به ناکارآمدی مکانیسم کنترلی و ایجاد شرایط بسیار مبهمی بر مدیریت مسائل بین‌الملل توسط بازیگران درگیر در آن می‌شود. در دنیای پیچیده فعلی،

۱. شایان ذکر است که در اینجا از واژه سیستم که بیشتر دربرگیرنده بعد سیاسی است به‌جای واژه نظام که بار حقوقی دارد، بهره برده شده است.

افزایش عناصر سیستمی، منجر به افزایش متغیرهای مختلف در وقوع پدیده‌های سیستمی و از ترکیب این مسئله با دانش ناقص سیستمی، ضریب بالای خطاپذیری اقدامات در صورت بی‌توجهی به فرایندهای سیستمی با توجه به تکامل بالای سیستمی ناشی می‌شود. این مسئله به نوبه خود منجر به سطوح بالای عدم قطعیت بر ساختار، نظم، تصمیمات، اقدامات و عواقب ترکیب متغیرها، عملکردها و پیامدهای اقداماتی غیرقابل پیش‌بینی، عدم شفافیت در هویت و هدف سیستم، ابهام در شرایط مرزی اقدامات بازیگران و عدم فهم صحیح چارچوبه درونی سیستم گردیده است. بر این اساس علم آینده پژوهی هر چند به عنوان یک علم نوظهور در سیستم بین‌الملل متولد گردیده ولی به علت مسائلی مانند تأثیر متغیرهای متعدد بر وقوع پدیده‌ها در سیستم بین‌الملل و یا حاصل شدن نتایج بسیار عظیم از اثرگذاری یک متغیر بسیار جزئی و کوچک بسیار دشوار می‌باشد. در این‌جا، این سوال طرح می‌شود؛ در وضعیت پیچیده سیستمی مهمترین ابزار یاریگر بازیگران در ترسیم راهبردهای سیاست خارجی بویژه بازیگران متوسط سلسله مراتب قدرت چیست؟ در پاسخ به سوال، این فرضیه طرح می‌شود که تلاش برای فهم اجمالی احتمالات آینده ناشی از ترکیب متغیرهای مختلف، منجر به توسعه ابزارهای مختلف در یافتن نتایج شده است، یکی از این ابزارها پویش محیطی می‌باشد. پویش محیطی یک پدیده نسبتاً جدید برای برنامه‌ریزی آینده می‌باشد که کارآمدی اقدام بازیگران سیستم بین‌الملل بویژه بازیگران متوسط به پایین سلسله مراتب قدرت را افزایش و منجر به افزایش ابتکار عمل در مقابل رقیب و دشمن می‌شود.

۲. روش تحقیق

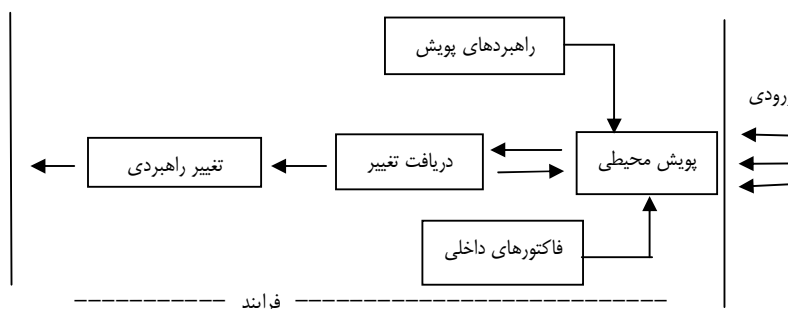
پژوهش با نگاه رئالیستی و رویکرد تفسیری - تحلیلی، سعی در تبیین مسئله پویش محیطی و راهبردهای سیاست خارجی در وضعیت پیچیده سیستمی دارد. به‌منظور دستیابی به این هدف از روش ترکیبی بهره برده شده است. روش ترکیبی سعی در ترکیب یافته‌های عینی با تحلیل کیفی دارد. یافته‌های عینی سعی در شناسایی الگوها و روندهای کلان دارد. تحلیل کیفی سعی در فهم عمیق مسائل و جزئیات دارد. بر این اساس، با تمرکز بر روش تحلیل کیفی از مدل پویش محیطی برای تبیین راهبردهای سیاست خارجی در وضعیت پیچیده بهره برده می‌شود، و در ادامه به‌منظور کاربردی بودن پژوهش با روش مطالعه موردی به راهبردهای قدرت‌های متوسط پرداخته می‌شود.

۳. چارچوب نظری

۳.۱. پوشش محیطی و ادبیات روابط بین الملل

اصولاً تغییر، تنوع محیطی، پیش‌بینی‌ناپذیر بودن و بی‌ثباتی تنها مسائل پایدار در جهان دائماً در حال تغییرند، از این‌رو تلاطم جهانی پدیده‌ای دائمی است. در محیط بسیار آشفته و پیش‌بینی‌ناپذیر سیستم بین‌الملل، بازیگران پیوسته با رویدادهای پیش‌بینی‌نشده‌ای مانند جنگ، درگیری‌ها و بیماری‌های همه‌گیری مواجه می‌شوند که به اختلالات در سیستم جهانی می‌انجامد. بنابراین انعطاف‌پذیری راهبردی راهکاری برای مسئله چگونه زنده ماندن و رشد بازیگران در محیط‌های ناپایدار است (Cooke, 2013: 102). پوشش محیطی در درجه اول به شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی موجود منجر می‌شود. پس از شناسایی این موارد بازیگر قادر است راهبردی اتخاذ کند که در به حداکثر رساندن فرصت‌ها و به حداقل رساندن تهدیدها یاری می‌رساند. شکل ۱ بیانگر سامانه یک سیستم با تمرکز بر پوشش محیطی است.

شکل ۱. سامانه درونی سیستم با تمرکز بر پوشش محیطی و راهبردهای خارجی

Source: Indiafreenotes, 2020

محیط داخلی، نقاط قوت و ضعف را مشخص می‌کند، درحالی‌که محیط خارجی بیانگر فرصت‌ها و تهدیدهای احتمالی است. بر این اساس، با توجه به وجود چهار متغیر محیطی و تأثیرگذاری بالای آنها بر اتخاذ و موفقیت راهبردی و عدم کنترل متغیرهای محیط بیرونی که هم می‌تواند فراهم‌کننده فرصت و هم تهدید باشد، پوشش محیطی فرایند فهم تهدیدات و فرصت‌های احتمالی بیرونی و یاری گرفتن از توانایی‌ها و ضعف‌های داخلی برای بهره بردن از شرایط محیطی است. افزون بر این متغیر عدم اطمینان محیطی بالاتر از متغیر پوشش محیطی، به افزایش انعطاف‌پذیری راهبردی در سیستم‌های فاقد اقتدار مرکزی منجر می‌شود. این اغلب به این دلیل است که پوشش محیطی در محیط‌های بسیار نامطمئن، مفید و قابلیت‌های بازیگران را

در تشخیص فرصت‌ها و تهدیدهای جدید تقویت می‌کند و آنها را قادر می‌سازد تا با انعطاف‌پذیری بیشتری با محیط‌های در حال تغییر خود سازگار شوند. بنابراین متغیر آشفتگی محیطی، تأثیرات پویش محیطی را بر تاب‌آوری سیستمی افزایش می‌دهد. بر این اساس، فرایند نوآوری (Vindeløv-Lidzélius, 2018) شرط ضروری پویش محیطی است که بر انعطاف‌پذیری راهبردی بازیگران تأثیر می‌گذارد. هرچند پویش محیطی به‌طور مستقیم قادر است بر انعطاف‌پذیری راهبردی بازیگران تأثیر بگذارد، اما واکنش سریع به اطلاعات دریافتی از محیط خارجی به بقای بازیگران کمک می‌کند نه واکنش به علائم محیطی، بعلاوه، طبق نظریه فرایند اطلاعات سازمانی، مدیریت وقایع پیش‌بینی‌ناپذیر، از طریق کسب، ساماندهی و تحلیل اطلاعات از محیط خارجی، مأموریت اصلی یک بازیگر در محیط خارجی است (Gattiker & Goodhue, 2004). اصولاً در سیستم‌های پیچیده، گردآوری اطلاعات از محیط‌های پیرامونی نیاز به یک میانجی مانند فرایند نوآوری برای ترجمه علائم به‌دست‌آمده از طریق پویش محیطی دارد که بازیگران را در پاسخ به تغییرات محیطی توانمند می‌سازد (Yu et al., 2019). به‌طور کلی فاکتورهای مهم پویش محیطی در محیط‌های متغیر و نامطمئن عبارت‌اند از:

وقایع - رویدادهای اصلیلاند که در بخش‌های مختلف سیستم ایجاد می‌شوند و برای عملکرد یا موفقیت سیستم مهم‌اند. رویدادها در محیط داخلی یا خارجی سیستم اتفاق می‌افتند و فراهم‌کننده فرصت‌ها و تهدیدات هستند. به‌طور معمول رویدادهای خارجی کنترل‌نشده‌اند و بازیگران سیستم بین‌الملل، به‌ویژه بازیگران متوسط به پایین را به سمت راهبرد انطباق متمایل می‌کنند.

روندها - دوره‌های کلی اقدام یا گرایش‌هایی که وقایع در امتداد آنها رخ می‌دهند. روندها، گروهی از رویدادهای مشابه یا مرتبط‌اند که به حرکت در جهت خاصی تمایل دارند. با مشاهده روندهای یک سیستم، بازیگران قادرند تغییرات احتمالی قدرت را شناسایی کنند.

مسائل - به‌دنبال رویدادها و وقایع، ممکن است برخی نگرانی‌ها ایجاد شود، اینها مسائل هستند. سیستم‌ها سعی می‌کنند مسائل نوظهور را تشخیص دهند تا اقدامات اصلاحی برای رفع آنها انجام دهند.

انتظارات - خواسته‌هایی که بازیگران با توجه به جایگاه خود از محیط دارند.

اولین مطالعه مهم با توجه به موضوع پویش محیطی آگیلار^۱ (۱۹۶۷) انجام داد که آن را این‌گونه تعریف کرد؛ روشی که از طریق آن اطلاعات مربوط از محیط خارج گردآوری و منجر به هدایت مسیر آینده بازیگر می‌شود. پویش محیطی منطبق با نظر لستر و واترز یک ابزار مدیریتی است که از اطلاعات محیطی برای افزایش ضریب موفقیت تصمیم‌گیری بهره می‌برد.

آلبریت^۱ (۲۰۰۴)، پویش محیطی را راهبرد کسب اطلاعات توسط استراتژیست‌ها در محیط پیچیده بین‌الملل می‌داند. انسف^۲ (۱۹۸۷) با تمرکز بر محیط‌های مختلف به مسئله پویش محیطی در محیط‌های پایدار، واکنشی، پیش‌بینانه و ابتکاری می‌پردازد. کورتیل^۳ (۲۰۰۰) با تمرکز بر محیط‌های تجاری به مسئله پویش محیطی می‌پردازد. آشیل و جوبر^۴ (۲۰۰۱) با رویکرد اقتصادی و تمرکز بر بازاریابی به مسئله عدم قطعیت محیطی در محیط‌های اقتصادی می‌پردازند. پینتو^۵ و همکاران (۲۰۱۹) نیز با رویکرد اقتصادی به مسئله نوآوری برای مواجهه با بحران‌های اقتصادی در محیط‌های نامطمئن می‌پردازند. گوردون و گلن^۶ (۲۰۰۹) نیز به مسئله پویش محیطی با رویکرد اقتصادی می‌پردازند. هرمان^۷ (۱۹۹۰) به مسئله تغییر در سیاست خارجی در نتیجه عوامل مختلف می‌پردازد و تلاطم خارجی را به عنوان یک متغیر بررسی می‌کند. وینتل^۸ و همکاران (۲۰۲۰) به مسئله زیست‌محیطی و پویش محیطی می‌پردازند. همان‌گونه که از مباحث بالا ادراک می‌شود، از زمان کار آگیلار، پویش محیطی مورد توجه تحقیقات بسیاری در حوزه‌های مختلف قرار گرفته است، اما ادبیات موجود در حوزه راهبردهای سیاست خارجی بسیار جزئی و به صورت گذرا به این مسئله پرداخته‌اند. بر این اساس پژوهش با تمرکز بر راهبردهای سیاست خارجی سعی در رفع ثوریک این نقیصه در حوزه سیاست خارجی دارد و با مطالعه موردی راهبردهای سیاست خارجی قدرت‌های متوسط بعد کاربردی آن را به تصویر می‌کشد.

۲.۳. مدل تحلیلی پویش محیطی

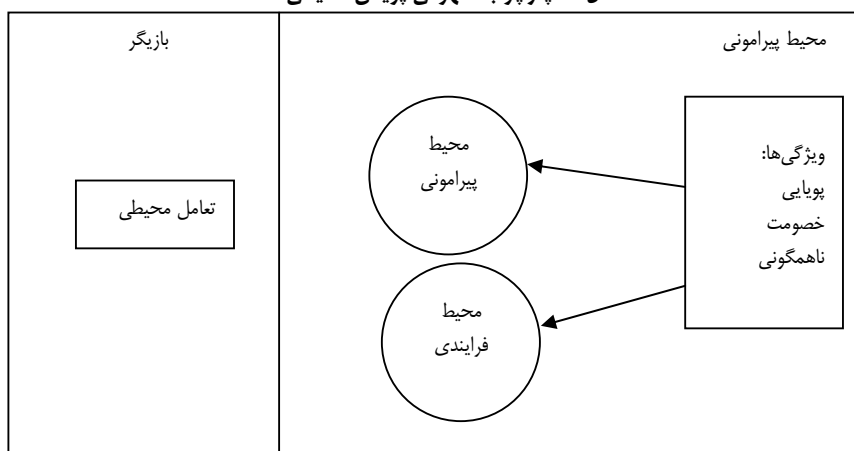
به منظور تحلیل فرایندهای سیاست‌گذاری، رویکردها، نظریه‌ها و مدل‌های مختلفی توسط اندیشمندان علوم اجتماعی و سیاسی معرفی شده است (Mustafa et al., 2021: 1308). پویش محیطی با تمرکز بر نامطمئن بودن بستر بین‌الملل به عنوان سطح کلان راهبردهای سیاست خارجی بر اهمیت سطح خرد تأکید و توانایی سطح خرد در کسب اطلاعات محیطی را در موفقیت راهبردهای سیاست خارجی بازیگران بسیار مهم ارزیابی می‌کند. به عبارتی پویش محیطی هم به سطح کلان و هم به سطح خرد در حوزه سیاست خارجی توجه و احتمالاً بستر را مهم‌تر از فرد تصمیم‌گیرنده در نظر می‌گیرد و بر این اساس با تمرکز بر انعطاف‌پذیری راهبردی، نقش فرد تصمیم‌گیرنده را به نوآوری سیستمی با ترکیب متغیرهای مختلف محیطی تقلیل می‌دهد. بنابراین

-
1. Albright
 2. Ansoff
 3. Kourteli
 4. Ashill & Jobber
 5. Pinto
 6. Gordon & Glenn
 7. Hermann
 8. Wintle

پویش محیطی جزء اصلی و به عبارتی ورودی مرکزی سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آینده است و فرایند مدیریت موضوعات و برنامه‌ریزی‌های راهبردی را در وضعیت پیچیده بین‌الملل تقویت می‌کند.

اصولاً در سیستم پیچیده بین‌الملل عوامل محیطی تأثیرگذار بر راهبردهای خارجی بازیگران شامل دو لایه فرایندی و ساختاری است. لایه فرایندی به فرایندهای اقتصادی، نظامی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مربوط می‌شود که متغیر زمان و فناوری در تحول آنها بسیار اهمیت دارد. لایه ساختاری مربوط به ساخت محیطی است که به بازیگران پیرامونی و تعاملات بازیگر با بازیگران پیرامونی مربوط است (Robinson, 2015: 38) و ارتباط عمیقی با جایگاه بازیگران در ساخت سیستمی قدرت دارد و بر اساس تحول در قدرت بازیگران متغیر است (Doran, 2000: 334-335). این دو لایه بیانگر محدودیت‌ها و فرصت‌های محیطی و تعیین‌کننده پنج مسئله کلیدی نيات و مقصودهای راهبردی، تعامل راهبردی، مدیریت منابع راهبردی، انتخاب راهبردی و ابزارهای راهبردی در سیستم پیچیده بین‌الملل هستند (Robinson, 2015: 30). در حالت کلان، محیط راهبردی بازیگران در وضعیت پیچیده را می‌توان در سه بعد مختلف دسته‌بندی کرد. بعد نخست مبتنی بر دینامیک بودن محیط است و به میزان تغییرات می‌پردازد؛ بعد دوم مبتنی بر خصومت و تنش است که به درجه تهدید ناشی از رقابت و نوسانات سیکلی اشاره دارد؛ بعد سوم مبتنی بر ناهمگونی است که به پیچیدگی‌های محیطی اشاره دارد. شکل ۲ بیانگر چارچوب مفهومی پویش محیطی است.

شکل ۲. چارچوب مفهومی پویش محیطی

Source: Robinson, 2015: 38

عنصر کلیدی مدل، بازخوران و الزامات نوینی است که به سیاست‌های بازیگران جهت و یا در مواردی به ترمیم و اصلاح آنها منجر می‌شود. اگر اطلاعات به‌صورت یکطرفه و بدون مدیریت بازخوران در سیستم جریان داشته باشد، سیستم قادر به یادگیری نیست و توان اقدام مناسب و تولید دانش مناسب و در عین حال جلوگیری از اطلاعات اضافه‌بار ندارد. افزون بر این پویش محیطی یک روش آینده‌نگری راهبردی است. هدف از آینده‌نگری راهبردی، کاهش دامنه ناشناخته‌ها و فرایندهای نامطمئن تصمیم‌گیری است (Ratcliffe, 2006) و به بازیگران در اجتناب از غافلگیری، شناسایی ریسک‌ها و فرصت‌ها، کسب مزیت رقابتی و بهبود برنامه‌ریزی بلندمدت و کوتاه‌مدت یاری می‌رساند (YahiaMarzouk & Jin, 2022: 4). بر این اساس، روش‌های آینده‌نگری راهبردی از جمله پویش محیطی، بازیگر را از محیط خود آگاه و آن را قادر می‌سازد تا فرصت‌هایی را که توسط رقبا در بسترهای بسیار فرار نادیده گرفته شده است، جست‌وجو کند (Sarpong & Maclean, 2011). این مطالعات بیانگر این مسئله است که بعضی سیستم‌ها از روش‌های آینده‌نگری راهبردی به‌منظور افزایش ظرفیت‌های نوآوری و انعطاف‌پذیری خود در برابر تغییرات مخرب خارجی بهره می‌برند.

۴. یافته‌ها

۴.۱. متغیر عدم قطعیت محیطی پیش‌درآمدی بر پویش محیطی در راهبردهای سیاست خارجی

عدم قطعیت محیطی به دشواری تصمیم‌گیری در فقدان اطلاعات و دانش مرتبط می‌شود (Shatem & Abou-Moghli, 2024: 1577). این مفهوم اغلب در مورد داده‌های موجود و فهم روابط بین اجزای سیستم ظاهر می‌شود (Darbra *et al.*, 2008: 379). بر اساس این اصل، اگر استراتژیست‌ها به اطلاعاتی در مورد تکامل محیط دست نیابند، محیط برای آنها پیش‌بینی‌ناپذیر می‌شود. به‌منظور بقا در چنین محیط نامطمئنی یک سیستم باید پتانسیل عدم اطمینان برای آسیب رساندن به محیط داخلی را پیش‌بینی و تفسیر کند (Eker & Eker, 2019: 117). به‌طور معمول محیط خارجی محدودیت‌ها و فرصت‌های عظیمی برای بازیگران ایجاد می‌کند. بر این اساس، آگاهی از عدم قطعیت برای یاری رساندن به سیستم به‌منظور رقابت در محیط آنارشی‌گونه نامطمئن و ارتقای عملکرد خود از طریق در نظر گرفتن تغییرات ناشی از پیشرفت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بسیار مهم است (Abu Afifa & Saleh, 2022: 259-288). در واقع می‌توان گفت که رقابت، موفقیت و حتی بقای بازیگران در سیستم آنارشیک‌گونه بین‌الملل ارتباط بسیاری به توانایی آنها در پویش و انطباق با شرایط متغیر محیطی دارد.

اغلب اصطلاح ریسک و عدم قطعیت به جای یکدیگر به کار می‌روند، اما تمایز بین این دو در حوزه راهبردهای سیاست خارجی بسیار مهم و حیاتی است. میلر^۱ (۱۹۹۹) بیان می‌کند که ریسک به پیش‌بینی‌ناپذیر بودن نتایج اقدامات در اثر ترکیب متغیرهای مختلف، درحالی‌که عدم قطعیت به پیش‌بینی‌ناپذیر بودن متغیرهای محیطی خارجی یا درونی اشاره دارد که بر عملکرد بازیگران بسیار تأثیر می‌گذارد (Townsend *et al.*, 2024: 455). بنابراین عدم قطعیت محیطی به کاهش پیش‌بینی‌پذیر بودن عملکرد بازیگران و افزایش ریسک اقدامات آن‌ها در صحنه بین‌الملل منجر می‌شود (Miller & Shamsie, 1999: 97-116). عدم قطعیت در حوزه راهبردهای سیاست خارجی به صورت عینی یا ادراکی نمود می‌یابد و از دو منبع تصادفی بودن وقایع و فقدان اطلاعات ناشی می‌شود (Darbra *et al.*, 2008: 377). عدم قطعیت محیطی به عنوان یک حالت عینی، بیان‌گر تخصیص ویژگی‌های خاصی به یک محیط برای توضیح عدم اطمینان آن است. عدم قطعیت محیطی به عنوان یک پدیده ادراکی، بیانگر ذهنیت افراد نسبت به محیط پیرامونی است (Ramoglou, 2021; Milliken, 1987: 136). حداقل سه نوع مختلف از عدم قطعیت محیطی فهم شده است که عبارت‌اند از حالت عدم قطعیت، تأثیر عدم قطعیت و پاسخ عدم قطعیت. حالت عدم قطعیت اشاره به فقدان اطلاعات کافی در مورد ماهیت محیط است، تأثیر عدم قطعیت، به فقدان اطلاعات کافی در مورد تأثیر ترکیب متغیرهای خاص بر بقای سیستم‌ها و پاسخ عدم قطعیت به ناتوانی تصمیم‌گیرندگان در انتخاب گزینه مناسب برای دستیابی به نتایج مطلوب مورد انتظار اشاره دارد (Milliken, 1987: 138). عدم قطعیت حالت، نزدیک‌ترین مفهوم به اصطلاح ماهیت ساختار سیستم و مدیریت آن است. عدم قطعیت اثر به پیامدهای اقدام بازیگران در ساخت‌های متفاوت سیستمی مربوط می‌شود و عدم قطعیت پاسخ رابطه بسیار نزدیکی با نظریه تصمیم‌گیری دارد. این سه نوع عدم قطعیت سلسله‌وار به یکدیگر متصل‌اند. برای فرار از عدم قطعیت پاسخ باید به انعطاف‌پذیری در راهبردهای سیاست خارجی متوسل شد. انعطاف‌پذیری به نوآوری نیاز دارد (Cooke, 2013: 112). فقدان ارتباط در طول فرایند نوآوری ممکن است به ایجاد نتایج ناخوشایند در فرایند نوآوری منجر شود (Kaplinsky, 2011). بنابراین کل فرایند نوآوری را در معرض خطر قرار دهد. اطلاعات ناقص یا کمبود اطلاعات می‌تواند به پیامدهای نامطلوب مانند عدم اطمینان و تصمیم‌گیری نامناسب به‌ویژه در محیط پیچیده و جهانی منجر شود.

۴.۱.۱. اغتشاش و پویش محیطی

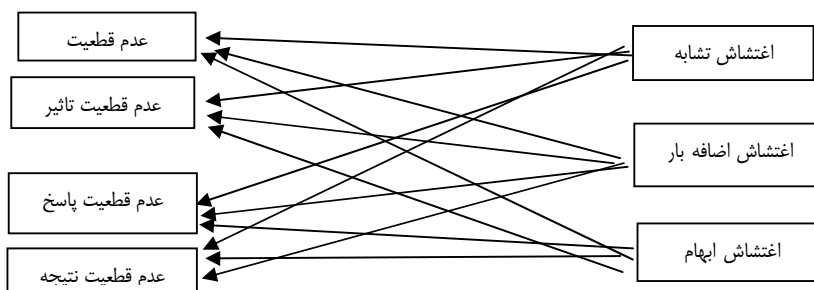
اغتشاش را می‌توان به عنوان یک مفهوم چندبعدی تعریف کرد که پیش از فرایند تصمیم‌گیری در

1. Miller

زمان فرایند تصمیم‌گیری و یا پس از فرایند تصمیم‌گیری رخ می‌دهد و دارای پیامدهای شناختی و رفتاری بر تصمیم‌گیری است (Walsh & Mitchell, 2005). چندبعدی بودن مفهوم شامل اغتشاش شباهت، اغتشاش اضافه‌بار و اغتشاش ابهام می‌شود (Walsh & Mitchell, 2005: 284). اغتشاش شباهت زمانی رخ می‌دهد که فرد متغیرها را شبیه هم درک کند. چنین پدیده‌ای زمانی به‌وجود می‌آید که افراد در تشخیص و پردازش اطلاعات صحیح ارائه‌شده ناتوان باشند. در نتیجه، اغتشاش شباهت زمانی رخ می‌دهد که تصمیم‌گیرندگان، فاقد دانش یا توانایی ارزیابی در تمییز بین اطلاعات ارائه‌شده باشند. پیامدهای مستقیم ناشی از این مسئله تأخیر در تصمیم‌گیری، نارضایتی و کاهش تعهد به منبع اطلاعات است (Mitchell & Papavassiliou, 1999). در حضور محرک‌های بیش‌ازحد، به احتمال زیاد خطر اغتشاش اضافه‌بار رخ می‌دهد (Walsh & Mitchell, 2005: 289). محتمل‌ترین پیامد اغتشاش اضافه‌بار عدم تصمیم‌گیری و نارضایتی است. در این مورد عدم قطعیت محیطی کمی متناقض به‌نظر می‌رسد، زیرا استدلال می‌شود که عدم قطعیت مربوط به فقدان اطلاعات کافی پیرامون مسئله است، اما عدم توان تصمیم‌گیرندگان در پردازش اطلاعات نیز به عدم قطعیت در تصمیم‌گیری منجر می‌شود. اگر اطلاعات مبهم باشد، فرد دچار سردرگمی ابهام می‌شود (Walsh & Mitchell, 2005: 289). در شرایط مبهم بودن اطلاعات، بازیگران دچار سردرگمی در انتخاب هدف می‌شوند (Townsend et al., 2018: 672). در این وضعیت، تأخیر تصمیم‌گیری احتمالاً رخ می‌دهد زیرا تأخیر می‌تواند زمان لازم را برای پردازش یا شفاف‌سازی اطلاعات مبهم در اختیار تصمیم‌گیرندگان قرار دهد (Akpola et al., 2013: 7). هرچند مفهوم اغتشاش و عدم قطعیت با یکدیگر بسیار متفاوتاند، اما تنها وجه اشتراک آنها در زمینه اطلاعات است. از این‌رو بسته به ماهیت و میزان اطلاعات ممکن است که تصمیم‌گیرندگان یک کشور با یکی از این موارد یا هر دوی آنها مواجه شوند. رابطه دوسویه‌ای بین این دو مسئله وجود دارد، عدم قطعیت محیطی به سردرگمی و اغتشاش به عدم قطعیت در تصمیم‌گیری منجر می‌شود. اهمیت تمایز این دو مفهوم در راهبردهای سیاست خارجی بسیار مهم است. در شرایط عدم قطعیت ناشی از فقدان اطلاعات در خصوص مسئله نیاز به فرایند پویش محیطی برای کسب اطلاعات معتبر مطرح است. اما در شرایط عدم قطعیت ناشی از اطلاعات اضافه‌بار، پویش محیطی برای کسب اطلاعات بیشتر احتمال افزایش سردرگمی و اغتشاش را به‌دنبال دارد، در این حالت مسئله پردازش اطلاعات بسیار اهمیت می‌یابد. به‌عبارتی اگر اغتشاش به عدم قطعیت منجر شود، در ابتدا کاهش سردرگمی هدف است تا از بین بردن عدم قطعیت محیطی (Akpola et al., 2013: 5). اغتشاش مشابهت به عدم قطعیت محیطی به‌عنوان یک حالت عینی و اغتشاش اضافه‌بار و ابهام به عدم قطعیت محیطی به‌عنوان یک حالت ادراکی اشاره دارد. بر این اساس در اغتشاش تشابه سناریوهای تأثیرات منفی و در اغتشاش

اضافه‌بار و ابهام سناریوهای تأثیرات مثبت طرح می‌شود. شکل ۳ رابطه بین نظریه اغتشاش و عدم قطعیت محیطی را نشان می‌دهد.

شکل ۳. رابطه بین اغتشاش و عدم قطعیت

Source: Akpolat *et al.*, 2013: 6

۲.۱.۴. پویش محیطی و نوآوری راهبردی

اصولاً عدم قطعیت و اغتشاش محرک نوآوری در محیط‌های پیچیده است. به عبارتی نوآوری ابزاری برای کاهش عدم قطعیت و در عین حال عدم قطعیت محیطی شرط لازمی برای نوآوری در محیط‌های پیچیده است (Foster, 2010). در نتیجه فرض می‌شود بازیگرانی که در محیط‌های نامطمئن‌تر مانند سیستم بین‌الملل اقدام می‌کنند، در مقایسه با بازیگرانی که در محیط‌های خوش‌خیم‌تر مانند جوامع داخلی قرار دارند، احتمال بیشتری برای پذیرش نوآوری دارند.

از آنجایی که پویش محیطی، سیستم‌ها را قادر می‌سازد تا نسبت به نوسانات محیطی هوشیار و حساس باشند، شناسایی و استفاده از فرصت‌های نوآوری را ساده‌تر می‌کند (Grimpe & Sofka, 2009: 499). بازیگرانی که قادر به تشخیص روندهای خارجی از طریق فرایند پویش محیطی‌اند، قادرند فرایندهای داخلی و منابع خود را برای گسترش خدمات نوین و ترسیم راهبردهای نوین تنظیم کنند (Tang, 2014: 1-10). مهم‌تر از آن پویش محیطی به بازیگران اجازه می‌دهد تا با تغییرات منطبق و فرایندها و ساختارهای داخلی خود را نیز به سرعت و به موقع اصلاح کنند (Ruff, 2006: 278-295). بنابراین، فرایند پویش محیطی روشی برای مقابله با عوامل تهدیدآفرین خارجی از طریق جمع‌آوری اطلاعات است، درحالی‌که فرایند نوآوری مربوط به تغییرات یا بازطراحی در راهبردهای خارجی با توجه به اطلاعات جمع‌آوری‌شده از طریق فرایند پویش محیطی است که در نهایت به افزایش انعطاف‌پذیری راهبردی منجر می‌شود.

بر این اساس، نوآوری، برای بقا در محیط‌های دینامیک و پیچیده ضروری است و لازمه ایجاد ظرفیت سیستمی برای مقابله با تغییرات محیطی است (Mafabi *et al.*, 2015: 564-587). اصولاً در محیط‌های پیچیده، سیستم‌های نوآور در انطباق و پذیرش ایده‌ها و شرایط نوین و پیاده‌سازی آنها به‌منظور اصلاح و بهبود فرایندهای داخلی خود کارآمدتر اقدام می‌کنند (Schot & Geels, 2008: 20). در این زمینه انعطاف‌پذیری یک اصل مهم و اساسی در طراحی راهبردهای خارجی بازیگران است و به‌منظور دستیابی به این اصل، تغییر، دگرگونی و بهبود فرایندهای داخلی به‌دست‌آمده از طریق نوآوری بسیار اهمیت می‌یابد. شایان ذکر است که نوآوری فقط متمرکز بر تغییرات تدریجی یا ناگهانی محیط نیست، بلکه بر ساختارهای داخلی سیستم نیز متمرکز است (Nunez-Rios *et al.*, 2022: 208-235). بر این اساس می‌توان این فرض نظری را بیان کرد که تغییر، تبدیل و بهبود دستگاه دیپلماسی سیاست خارجی از طریق فرایند نوآوری به بازیگران در آمادگی برای رویارویی با رویدادهای مخرب و نامطلوبی که در محیط‌های خارجی به‌وقوع می‌پیوندد، یاری می‌رساند و از طریق بازسازی سیستمی که راهبردهای بازیگران منطبق با آنهاست، انعطاف‌پذیرتر می‌شوند.

۲.۴. پوشش محیطی و انعطاف‌پذیری راهبردی

هولینگ^۱ (۱۹۷۳) برای اولین بار انعطاف‌پذیری را در زمینه بوم‌شناسی به‌عنوان معیار دوام سیستم‌ها و توانایی آنها در جذب تغییرات و اختلالات محیطی تعریف کرد (Holling, 1973: 17). به‌دنبال آن انعطاف‌پذیری از علوم طبیعی به علوم اجتماعی و حوزه‌هایی مانند اقتصاد، مدیریت سازمان‌ها، مدیریت راهبردی و غیره سرایت کرد (Saad *et al.*, 2021).

اصولاً در محیط‌های آشوب‌گونه، انعطاف‌پذیری یک عامل کلیدی برای موفقیت بازیگران است، زیرا به آنها اجازه انطباق با انواع مختلف اختلالات از رویدادهای نامطلوب گرفته تا بحران‌های پیچیده می‌دهد (McCann *et al.*, 2009). در این نوع محیط‌ها، سیستم‌ها باید پیوسته به‌دنبال انعطاف‌پذیری برای مقابله با فشارهای مداوم محیطی باشند. بنابراین در سیستم‌های مبتنی بر آنارشی، انعطاف‌پذیری تأثیر مثبت بلندمدتی بر بازیگران دارد، زیرا بازیگران انعطاف‌پذیر قادرند در محیط تغییرپذیر، پیچیده و پیش‌بینی‌ناپذیر زنده باقی بمانند و شکوفا شوند (Näswall *et al.*, 2013).

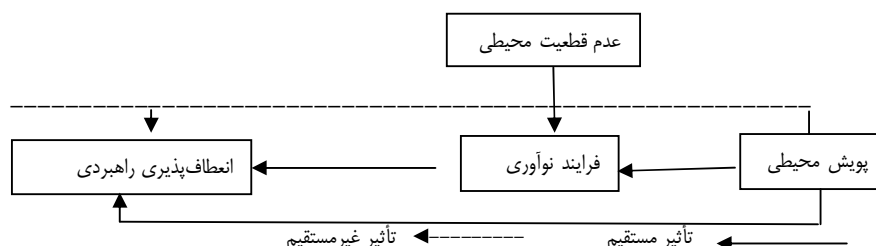
در اصطلاح روابط بین‌الملل، انعطاف‌پذیری را می‌توان به توانایی بازیگر در جذب موفقیت‌آمیز اختلالات محیطی (YahiaMarzouk & Jin, 2022: 5)، داشتن نگرش مثبت بازگشت به عقب به‌منظور تبدیل شرایط نامطلوب محیطی به یک فرصت سیستمی (Kantur &

1. Holling

Iseri-Say, 2012; 763)، انطباق با شرایط و در نتیجه مدیریت وقایعی که ممکن است بقای بازیگران را در صحنه بین‌الملل به مخاطره اندازد (Williams et al., 2017)، تعریف کرد. انعطاف‌پذیری مفهومی کلیدی در تبیین این مسئله است که چرا برخی بازیگران در سیستم پیچیده بین‌الملل عملکرد کارآمدتری از دیگران دارند.

فرایند نوآوری به‌طور چشمگیری تأثیر مثبتی بر انعطاف‌پذیری راهبردی دارد. می‌توان استدلال کرد که فرایند نوآوری میانجی رابطه بین پوش محیطی و انعطاف‌پذیری راهبردی است. اصولاً پوش محیطی فرایند نوآوری را ارتقا و فرایند نوآوری به‌طور مثبتی با انعطاف‌پذیری راهبردی مرتبط است. بنابراین می‌توان گفت که انعطاف‌پذیری فرایندی سه‌مرحله‌ای است که با پوش محیطی شروع می‌شود (شکل ۲)، سپس به تحلیل و بازسازی فرایندهای درونی سیستم (شکل ۱) از طریق فرایندهای نوآوری به‌منظور بقای بیشتر در یک محیط پیچیده (شکل ۳) با مکانیسم انعطاف‌پذیری راهبردی (شکل ۴) می‌پردازد.

شکل ۴. چارچوب مفهومی پوش محیطی و انعطاف‌پذیری راهبردی

Source: YahiaMarzouk & Jin, 2022: 8

عدم قطعیت محیطی، رابطه غیرمستقیم بین پوش محیطی و انعطاف‌پذیری راهبردی را تعدیل می‌کند، به‌طوری‌که هرچه عدم اطمینان محیطی بیشتر باشد، تأثیر مثبت پوش محیطی بر انعطاف‌پذیری راهبردی از طریق فرایند نوآوری بیشتر خواهد بود. این بدان‌دلیل است که پوش محیطی، به‌ویژه در شرایطی که عدم قطعیت بالا وجود دارد، توانایی بازیگر را در شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای جدید تقویت و آنها را قادر می‌سازد که به‌طور انعطاف‌پذیر با محیط در حال تغییر خود سازگار شوند (Cornelius et al., 2005: 95). افزون بر این قابلیت‌های پویا در محیط‌های پیش‌بینی‌ناپذیر بسیار مفید است، زیرا به بازیگر اجازه می‌دهد تا آگاهانه قابلیت‌های اساسی خود را به‌منظور ایجاد تغییرات راهبردی در پاسخ به تغییرات محیطی تنظیم کند. در محیط‌های پایدار و پیش‌بینی‌پذیر، رویکردهای خطی مدیریت برای پیش‌بینی‌های منطقی آینده

مناسب‌تر و بر این اساس، روش‌های آینده‌نگری راهبردی به اندازه محیط‌های پیش‌بینی‌ناپذیر ارزشمند نیستند. منطق پشت این مسئله آن است که در محیط نامطمئن، بازیگران به پیش‌بینی‌های قابل اعتمادی در مورد تغییرات آینده نیاز دارند، به همین دلیل پویش محیطی ضروری است. هرچه محیط‌ها نامطمئن‌تر و عدم قطعی‌تر باشند، اطلاعات باید جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل شود تا بقای سیستم ادامه یابد (Bode et al., 2011: 4-5). بنابراین می‌توان گفت در محیط‌های با عدم اطمینان بالا، ارتباط قوی بین پویش محیطی با انعطاف‌پذیری راهبردی از طریق فرایند نوآوری وجود دارد.

۵. تجزیه و تحلیل

۵.۱. قدرت‌های متوسط در سیستم پیچیده بین‌الملل

منظور از قدرت‌های متوسط، قدرت‌هایی غیر از هژمون و قدرت‌های نوظهورند، این قدرت‌ها در یک بعد قدرتی برجسته‌اند و به‌طور معمول به دلیل ضعف قدرت، اهداف محیطی را تعقیب می‌کنند تا اهداف مالکانه (Gecelovsky, 2009: 78). این پژوهش استدلال می‌کند که پویش محیطی قادر است چارچوبی اصلی برای شناسایی ترجیحات و الگوهای رفتاری قدرت‌های میانی شکل دهد. پویش محیطی با تأکید بر فهم بازیگران از جایگاه خود در سلسله‌مراتب قدرت و نقشی که با توجه به محذورات محیطی قادر به ایفای آن‌اند، اثربخشی نوآوری را در سیاست خارجی که صرفاً توسط قابلیت‌های مادی تعیین نمی‌شوند، تقویت می‌کند. بنابراین قدرت‌های میانی نه تنها به‌عنوان آن دسته از دولت‌های میانی‌رده‌ای که دارای ترجیحات متمایز از سایر بازیگران و روش‌های دیپلماتیک متمایز را به‌کار می‌گیرند، بلکه به‌عنوان آن دسته از دولت‌هایی که در تحقق اهداف خود در سطح بین‌المللی هم تأثیر و هم اثربخشی نشان می‌دهند، درک می‌شوند. یکی از برجسته‌ترین ویژگی‌های قدرت‌های متوسط، نوآوری‌های راهبردی آنها در حوزه سیاست خارجی است. ویژگی دیگر در تأثیرات فکری و اثربخشی کارآفرینی آنهاست، که سعی در به حداکثر رساندن نفوذ خود از طریق اشکال نوینی از ائتلاف‌سازی دارند (Efstathiopoulos, 2018: 2).

اصولاً ادبیات سنتی با تمرکز بر مدل‌های موقعیتی و رفتاری، قدرت‌های میانی را از طریق قابلیت‌های مادی و یا الگوهای دیپلماتیک شناسایی می‌کردند. ادبیات فعلی بر این باورند که قدرت‌های متوسط سلسله‌مراتب سیستم بین‌الملل، باید دارای مجموعه‌ای از متغیرهای اضافی برای ایفای نقش قدرت متوسط باشند (Gilley & O'Neil, 2014). بر این اساس، دیوید و راسل قدرت‌های متوسط را بازیگرانی فرض می‌کنند که دارای منافع بین‌المللی و جهانی مهمی‌اند و با اتخاذ یک شیوه امنیتی و سیاست خارجی متمایز، از آن منافع دفاع می‌کنند (David & Roussel).

135: 1998). چنین اقدامات راهبردی همچنین از سایر دولت‌های کوچک و دیگر قدرت‌ها که ممکن است در منطقه خود نقش بارزی ایفا کنند، متمایز است. در تشخیص و شناسایی قدرت‌های متوسط دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. لیبرال‌ها بر عنصر عاملیت در سیاست خارجی قدرت‌های متوسط تأکید می‌کنند (Cooper & Parlar Dal, 2016)؛ رئالیست‌ها بر توانایی و ظرفیت‌های مادی بازیگران متوسط تمرکز دارند (Jordaan, 2017) و نئوگراشی‌ها به جایگاه و موقعیت بازیگران متوسط در سیستم اقتصادی جهانی می‌نگرند (Cox, 1989). به‌طور کلی با نگاه رئالیستی و تأکید بر عنصر قدرت، بازیگران را می‌توان به هژمون، قدرت‌های بزرگ، قدرت‌های متوسط، قدرت‌های کوچک و ریزقدرت دسته‌بندی کرد (Kříž *et al.*, 2019: 50) که بر اساس عنصر رضایت از وضعیت موجود در دسته‌بندی‌های راضی و ناراضی قرار می‌گیرند (Kugler and Lemke, 1996). این دسته‌بندی مبتنی بر رویکردهای منزلتی، رفتاری و سیستمیکی است. با توجه به این دسته‌بندی و با تمرکز بر گوهر آنارشیک سیستم بین‌الملل و اثرپذیری شدید اقدامات و راهبردهای بازیگران بین‌الملل از عنصر نقش انتسابی که مبتنی بر قدرت نسبی آنهاست (Pepe & Krolik, 2017: 21)، چندین شاخص کلیدی در فهم نقش و جایگاه قدرت‌های متوسط وجود دارد که تحت عنوان مفروضات مطرح و بیانگر اهمیت سازوکار پویش محیطی در ترسیم راهبردهای سیاست خارجی آنهاست.

اولین گزاره و مفروض، این است که اقدام قدرت‌های متوسط در چارچوب قواعد و اصول ساختاری سیستم بین‌الملل است. اصول ساختاری سیستم بین‌الملل بیانگر توزیع قدرت در سیستم بین‌الملل و جایگاه سیستمیک بازیگران است (Carr, 2014: 79). بنابراین ارتباط عمیقی بین قدرت بازیگران با اصول ساختاری وجود دارد و نقش و جایگاه بازیگر بر اساس این اصول از ناحیه سایرین در سیستم بین‌الملل پذیرفته می‌شود. بر این اساس، نقش انتسابی مهم‌ترین نقش بازیگران در سیستم آنارشیک بین‌الملل است و راهبردهای سیاست خارجی بازیگران متناسب با آن تبیین و تنظیم می‌شود. چنین اصلی در راهبردهای خارجی قدرت‌های متوسط که بیشتر معلول اصل پویش محیطی و توجه به مقدرات داخلی و محذورات محیطی آنهاست، یک بعد انطباقی-هنجاری به اقدامات قدرت‌های متوسط اضافه می‌کند. به‌عبارتی، انطباق با قواعد محیطی اغلب به این فرض منجر می‌شود که سیاست خارجی قدرت‌های متوسط، توسط ملاحظات اخلاقی هدایت و شکل انترناسیونالیسم لیبرال به خودش می‌گیرد (Efsthathopoulos, 2018: 10)، هرچند از منظر رئالیستی چنین مسئله‌ای منتفی است و ارتباط به جایگاه قدرت متوسط در ساخت سلسله‌مراتبی قدرت در سیستم بین‌الملل دارد.

دومین گزاره و مفروض در تمایل قدرت‌های متوسط به راهبرد چندجانبه‌گرایی است. بر اساس این گزاره این فرض نظری طرح می‌شود که قدرت‌های متوسط راضی، نهادهای

بین‌المللی را چارچوبی ایده‌آل برای هدایت امور بین‌الملل می‌دانند و سعی در ارائه راه‌حل‌های چندجانبه برای مسائل جهانی دارند (Nossal & Stubbs, 1997: 151). بنابراین نوآوری راهبردی و دیپلماتیکی به‌منظور غلبه بر فقدان قدرت چانه‌زنی در سطح یک‌جانبه و دوجانبه و دستیابی به جایگاه اخلاقی، قانونی و مشروعیتی در اقداماتشان مشهود است (Doran, 1989: 4). این مسئله نیز ارتباط بسیار عمیقی با قدرت آنها در ساخت سیستمی دارد. به‌عبارتی اتخاذ راهبرد چندجانبه ناشی از ضعف قدرتی این بازیگران در ابتکارات و اقدامات یکجانبه است. بر این اساس، کشورهایی که به‌عنوان قدرت‌های متوسط راضی طبقه‌بندی می‌شوند، احتمالاً تعهد بیشتری به چندجانبه‌گرایی، اجماع‌سازی و هم‌اندیشی نسبت به سایرین نشان می‌دهند. این اصل بر نفوذ و تأثیرگذاری قدرت‌های میانی بر قواعد حقوقی حاکم بر سیستم بین‌الملل به‌منظور محافظت از منافع اصلی خود در برابر رقبا تأکید دارد (Carr, 2014: 79).

سومین گزاره و مفروض، متمرکز بر ایفای نقش میانجی‌گری در مناقشات و درگیری‌های بین‌المللی است. از آنجایی که این کشورها با توجه به جایگاه و قدرتشان در ساخت بین‌المللی قدرت، متعهد به اقدام طبق اصول و قواعد حاکم بین‌المللی هستند، پس ارائه ابتکارات حل منازعه برای ارتقای جایگاه آنها در سیستم بین‌الملل بسیار مهم و حیاتی است. البته میانجی‌گری در اینجا به‌عنوان یک رفتار وضعیت‌جویانه نه بشردوستانه تعبیر می‌شود. بدان معنا که قدرت‌های متوسط به‌دلیل ناتوانی در ارائه نقش چالشگری سیستمی یا اصلاح سیستمیک سعی در ارتقا بخشیدن به جایگاه خود با ابزار میانجی‌گری در تعارضات مهم دارند (David & Roussel, 1998: 135). با این حال، چنین دیدگاهی نشان می‌دهد که میانجی‌گری در تعارضات به‌جای قدرت و نفوذ، بازتابی از ضعف قدرت‌های متوسط است.

گزاره و مفروض چهارم بیانگر این است که کشورهایی که واجد شرایط به‌عنوان قدرت متوسط هستند، به اجرای دیپلماسی نیچه‌ای، برای تضمین نفوذ خود در رژیم‌های بین‌المللی تمایل دارند. دیپلماسی نیچه، شامل تمرکز منابع در حوزه‌های خاصی برای دستیابی به بازدهی بیشتر به‌جای پراکندگی آنها در حوزه‌های مختلف است (Evans, 2011). دیپلماسی نیچه، اغلب به‌اشتباه به‌عنوان شکل نوینی از سیاست خارجی که به دولت‌های مختلف اجازه ضربه زدن بالاتر از وزن خود می‌دهد، تعبیر می‌شود. دیپلماسی نیچه‌ای اگرچه اغلب مرتبط با کشورهای کوچک سلسله‌مراتب قدرت است، اما در واقع توسط کشورهایی که از اندازه و ظرفیت کافی برای ایفای نقش‌های برجسته در سیستم بین‌الملل برخوردارند ولی توان کافی برای تحمیل مواضع یا راه‌حل‌های خود را ندارند نیز اتخاذ می‌شود (Henrikson, 2007: 67).

گزاره و مفروض پنجم بیانگر این است که دولت‌ها زمانی واجد شرایط قدرت متوسط می‌شوند که توان ارائه رهبری فکری و نوآوری در راهبردهای خارجی داشته باشند. رهبری

فکری به دولت‌ها اجازه می‌دهد تا نتایج مذاکره را از طریق ایده‌های نوآورانه سیاستگذاری شکل دهند، درحالی‌که رهبری کارآفرینی به مهارت چانه‌زنی اشاره دارد که به ایجاد اجماع و غلبه بر بن‌بست‌های راهبردی منجر می‌شود. چنین اشکالی از رهبری به قدرت‌های میانی اجازه ایفای نقش کاتالیزور، تسهیل‌کننده و ارتباطی می‌دهد. کشورهایی که در چنین نقش‌هایی برتری دارند، ممکن است از قابلیت‌های مادی به آن شیوه‌ای که مدل موقعیتی انتظار دارد برخوردار نباشند، اما قادرند منابع ایده‌آلی مانند ظرفیت بوروکراتیک، تخصص فنی و دانش سیاستگذاری را به کار گیرند (Lee, 1999: 20-24). رویکردهای رفتاری به‌طور گسترده از این تعاریف در این استدلال بهره می‌برند که قدرت‌های میانی از دیگر دولت‌ها با منابع ایده‌آلی که از طریق دیپلماسی تخصصی آنها عملیاتی می‌شوند، متمایزند (Higgott & Cooper, 1990). از این مفروض این بحث نظری خارج می‌شود که بسیاری از کشورهایی که دارای قابلیت‌های مادی هستند، ممکن است فاقد مهارت‌های دیپلماتیکی باشند که به تعامل با رژیم‌های چندجانبه کمک می‌کند. رهبری قدرت میانی مستلزم ترکیبی از منابع مادی و فکری است. منابع فکری است که به قدرت‌های میانی اجازه ایفای نقش‌های دیپلماتیک می‌دهد. در مقایسه با قدرت‌های میانی، قدرت‌های بزرگ دارای منابع بیشتری هستند و بعید است که به رهبری فکری و کارآفرینی به‌عنوان ابزار اصلی سیاست خارجی وابسته باشند. برخی از رویکردهای رفتاری به این نکته می‌پردازند که چگونه قدرت‌های متوسط قادرند به‌عنوان نوآوران عادی در حوزه‌هایی که تحت سلطه قدرت‌های بزرگ هستند، مانند امنیت بین‌المللی، حفظ صلح بین‌المللی و خلع سلاح هسته‌ای اقدام کنند (Behringer, 2012). بر اساس این مفروض، ابتکارات قدرت متوسط ممکن است، منافع قدرت‌های بزرگ را به چالش بکشد. حتی زمانی که چنین شکل‌هایی از رهبری نتایج مطلوب را تضمین نمی‌کنند، باید در تقویت قابلیت‌های قدرت متوسط، مانند وضعیت اخلاقی و اعتبار، حیاتی باشند (Efsthopoulos, 2018: 15).

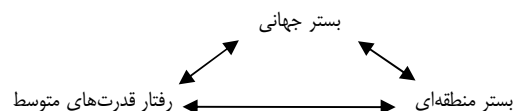
گزاره و مفروض ششم بیانگر این است که دولت‌هایی واجد شرایط قدرت‌های میانی‌اند که به ایجاد و رهبری ائتلاف‌هایی با کشورهای همفکر تمایل دارند (Jafari & Falah, 2023). قدرت‌های میانی سلسله‌مراتب قدرت، هنگام اقدام یک‌جانبه و دوجانبه با محدودیت‌های منابع مواجه می‌شوند و بر این اساس سعی در ارائه نقش رهبری در پیدایش ائتلاف‌هایی دارند که به آنها اجازه اعمال نفوذ و برقراری روابط همکاری می‌دهد و تا حد زیادی این مسئله از طریق مهارت‌های نوآفرینی تسهیل می‌شود. با فرض بر اینکه کشورهای کوچک‌تر تمایل بیشتری برای پیوستن به گروه‌ها و رژیم‌هایی دارند که برابری‌خواه‌تر و تحت سلطه سیاست‌های قدرت‌های بزرگ نیست. رهبری فکری و نوآوری به قدرت‌های متوسط اجازه می‌دهد که به‌جای سلطه و زور با بازیگران کوچک‌تر از طریق فرایند متقاعدسازی و ایجاد اجماع وارد رابطه شوند (Gilley &

O'Neil, 2014: 245). در مقایسه با سایر دولت‌ها، قدرت‌های میانی سلسله‌مراتب قدرت رفتار ائتلافی قاطعانه‌تری از خود بروز و از محدود شدن صرف در واکنش به سیاست‌های قدرت‌های بزرگ اجتناب می‌کنند (Son, 2014). این بازیگران ممکن است از موقعیت شبکه‌ای و انحصاری خود برای ایجاد ائتلاف با بازیگران دولتی و غیردولتی و در عین حال حذف مشارکت قدرت‌های بزرگ بهره ببرند. رهبری ضروری به این معنی است که در غیاب یک قدرت متوسط که به‌عنوان کاتالیزور همکاری اقدام می‌کند، گروه‌های همفکر خاصی نمی‌توانند شکل یابند. افزون بر این رهبری ضروری مستلزم درجه شایان توجهی از قاطعیت و استقلال عمل در برابر قدرت‌های بزرگ است و انسجام ائتلاف را بدون محدود شدن به حالت صرفاً واکنشی حفظ می‌کند.

۵.۲. پوشش محیطی و راهبردهای سیاست خارجی قدرت‌های متوسط

در فقدان یک اقتدار عالیه، ساختار سیستم (که با قطبیت آن تعریف می‌شود)، مجموعه‌ای از محدودیت‌ها را برای واحدهای سیستم بین‌الملل در طراحی راهبردها ایجاد می‌کند. بازیگرانی که قدرت نسبی بالایی دارند، از آزادی عمل بیشتری از دولت‌هایی که قدرت نسبی کمتری دارند و در قاعده هرم هستند، برخوردارند (Stewart-Ingersoll & Frazier, 2012: 10). از آنجایی که این قدرت‌ها، توانایی تغییر محیط به‌منظور دستیابی به اهداف را ندارند، در ترسیم راهبردهای خارجی خود به‌شدت تحت تأثیر پوشش محیطی قرار دارند. بنابراین راهبرد قدرت‌های متوسط متأثر از قدرت و رفتار آنهاست و بسیار متأثر از الزامات محیطی که نشأت گرفته از سه فاکتور بستر بین‌الملل، بستر منطقه‌ای و رفتار آنها که بسیار به نقش و جهت‌گیری‌های این قدرت‌ها وابسته است، می‌باشد.

شکل ۵. متغیرهای تأثیرگذار بر راهبردهای سیاست خارجی قدرت‌های متوسط سلسله‌مراتب سیستم بین‌الملل

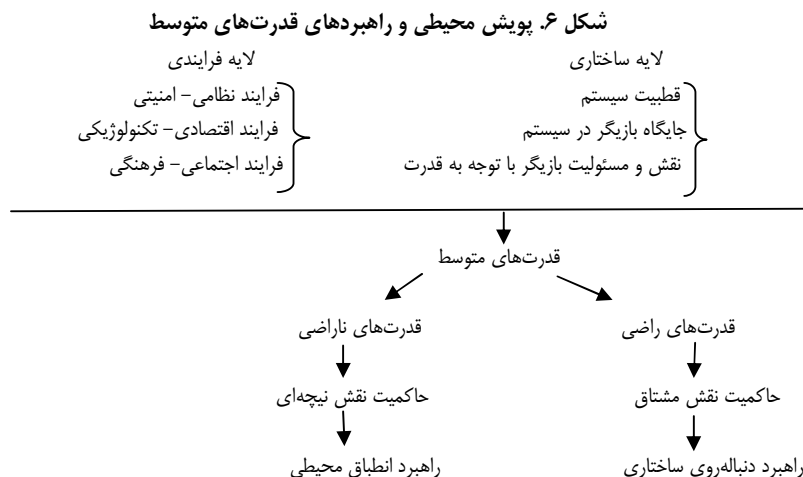
ویژگی متغیرها در پوشش محیطی شامل سطح سلسله‌مراتبی، سطح تخصصی، ابعاد شخصیتی، پیچیدگی محیطی، میزان تغییر، تأثیر و بسامد ریسک وقایع و قابلیت اطمینان از منابع اطلاعاتی است (Valencia, 2010). متغیرها در دسته قابل کنترل و غیرقابل کنترل قرار می‌گیرند. در حالی که امکان تأثیر بر متغیرهای قابل کنترل وجود دارد، متغیرهای غیرقابل کنترل معمولاً بازیگران

را وارد راهبردهای انطباق می‌کنند (Bigley, 2018: 5). راهبرد قدرت‌های میانی سلسله‌مراتب قدرت به‌طور معمول بیشتر با مفروض وجود متغیرهای غیرقابل کنترل ترسیم می‌شود و بسیار متأثر از متغیر رضایت و نارضایتی بازیگران است. متغیرهای غیرقابل کنترل معمولاً فشارهای محیطی خارجی می‌باشند و بیشتر ناشی از ساخت‌های سیستمی است. بر این اساس، قدرت‌های میانی سلسله‌مراتب قدرت با توجه به توان و جایگاه خود در سیستم بین‌الملل و همچنین آمال‌های سیاست خارجی در دسته قدرت‌های مشتاق و قدرت‌های نیچه‌ای قرار می‌گیرند (Giacomello & Verbeek, 2024: 2).

به‌طور معمول قدرت‌های متوسط راضی از وضع موجود راهبرد دنباله‌روی اتخاذ (مانند کانادا) می‌کنند. قدرت‌های متوسط ناراضی نیز به‌علت ضعف در توان چالشگری هرچند سعی در به چالش کشیدن قواعد سیستمی دارند، ولی پس از یک دوره زمانی و با بهره بردن از مکانیسم بازخوران سیستمی به سمت راهبرد انطباق متمایل (مانند ژاپن در دهه ۱۹۸۰) می‌شوند. قدرت‌های میانی مشتاق معمولاً در دسته قدرت‌های راضی از وضع موجود و متمایل به ایفای نقش مهم در حفظ هنجارها، قوانین و نهادهای جهانیانند. بنابراین راهبرد قدرت‌های میانی مشتاق متمرکز بر ایفای نقش کاتالیزور در حل بحران‌هایی است که نظم موجود را بی‌ثبات می‌کنند. آنها از وضعیت موجود حمایت کرده و از ترویج تغییرات واقعی خودداری می‌کنند و به بازتولید هنجارهای کلیدی نئولیبرالیسم مانند خصوصی‌سازی، مقررات‌زدایی و آزادسازی یاری می‌رسانند (Neufeld, 1995: 7-9). حمایت از وضعیت موجود نیز در راستای حفاظت از مواضع بین‌المللی آنهاست. این مسئله را می‌توان به‌عنوان مفهومی از کارکردگرایی تعریف کرد که بیان‌گر آن است که چگونه دولت‌های غربی مانند استرالیا، کانادا، وظایف دیپلماتیک متمایزی انجام می‌دهند تا به موقعیت ویژه‌ای در امور بین‌الملل دست یابند (Chapnick, 1999: 76).

یکی از راهبردهایی که قدرت‌های میانی ناراضی از وضع موجود اتخاذ می‌کنند، راهبرد نیچه‌ای است. اصولاً بین قدرت‌های برتر و ضعیفان، متوسط‌ها (نابغه‌ها) قرار می‌گیرند (Legacy, 2008: 460). نابغه‌ها سعی در استفاده از شرایط موجود محیطی برای ابراز برترین کیفیت خود دارند. متوسط بودن، تضمین‌کننده وضعیت موجود و تثبیت‌کننده ارتقای جایگاه در آینده است. این بازیگران در شرایط خاص راهبردهای نیچه‌ای را اتخاذ می‌کنند تا خود را از بازیگران چالشگر ضعیف جدا و در برابر قواعد تحمیلی نیز مقاومت می‌کنند و در این مسیر از مکانیسم پویش محیطی بسیار بهره می‌برند. یاری گرفتن از مکانیسم پویش محیطی این بازیگران را به سمت راهبرد انطباق متمایل می‌کند که با توجه به مقدرات داخلی و محذورات محیطی انطباق خلاق، فعال و منفعل در دستور کار راهبردی آنها قرار می‌گیرد. در نتیجه قدرت‌های متوسط، نقش

ابتکاری ایفا می‌کنند، روحیه می‌گیرند و دست به اقدامات ابتکاری با توجه به شرایط موجود می‌زنند. شکل ۶ بیانگر راهبردهای قدرت‌های متوسط با توجه به سازوکار پویای محیطی است.

۶. نتیجه‌گیری

پویای محیطی، به‌جای اینکه صرفاً یک تکنیک برنامه‌ریزی‌شده برای جمع‌آوری اطلاعات باشد، یک فرایند نظام‌مند یادگیری راهبردی است. این فرایند راهبردی هدف آن فهم ماهیت راهبردی آنچه در حال وقوع است، دلایل تغییر یا چرایی وقوع پدیده‌ها، فرایند ایجاد و حمایت از تغییر، روابط بین فرایندهای موجود، روابط بین بازیگران اصلی سیستمی و اهداف آنها و پیامدهای تغییر برای بازیگران است. به عبارت بهتر، هدف از فرایند پویای محیطی شناسایی موضوعات نوظهور است.

پویای محیطی بازیگران را در مدیریت چالش‌ها و بحران‌های آینده توانمند می‌سازد. فهم علائم هشدار دهنده محیطی به بازیگر این امکان را می‌دهد که تکنیک‌های جذب شوک را از قبل توسعه و در نتیجه از مشکلات آینده جلوگیری یا آن را کاهش دهد. آگاهی، درک و پیش‌بینی خطرات و تحولات احتمالی آینده می‌تواند منجر به کاهش آسیب‌پذیری سیستم‌ها و افزایش آگاهی پیرامون مسئله شود، بنابراین، منجر به انعطاف‌پذیری بازیگران می‌شود. سیستم‌ها سعی در افزایش انعطاف‌پذیری خود با انطباق و سازگاری سریع با اختلالات محیطی دارند. پویای محیطی به بازیگران در شناخت روندها و تحولات خارجی و تعیین قابلیت‌های لازم برای سازگاری مؤثر و انعطاف‌پذیری بیشتر کمک می‌کند. بنابراین استدلال می‌شود که دوام به ظرفیت سیستم‌ها برای پیش‌بینی تغییر و آمادگی برای پاسخ به آن بستگی دارد. در این راستا، پویای

محیطی، تکنیکی برای شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های احتمالی است که در محیط خارجی ممکن است ایجاد شود.

قدرت‌های متوسط در طراحی راهبردهای خود، تحت دو فشار تقاضاهای داخلی و محدودیت‌های محیطی‌اند که مکانیزم پویش محیطی در راهبردهای آن‌ها تبدیل به یک الزام و ضرورت می‌شود. بعلاوه انتظارات بازیگران در تعامل با این قدرت‌ها بویژه بازیگرانی که انتظار ارائه راهبردهای تجدیدنظرطلبی از این بازیگران دارند فشار ثانویه دیگری بر این بازیگران وارد می‌کند. بنابراین، قدرت‌های متوسط از بازیگران کوچک‌تر و قدرت‌های بزرگ؛ بیشتر تحت فشارهای محیطی قرار می‌گیرند. مکانیزم پویش محیطی این بازیگران را در فهم محدودیت‌های محیطی و انتخاب‌های استراتژیک خود توانمند می‌سازد و این بازیگران با توجه به محذورات و مقدورات خود متمایل به ایفای نقش‌های مشتاق جهانی و نیچه‌ای می‌شوند که راهبردهای خارجی آن‌ها بر اساس این نقش‌ها ترسیم و در قالب دنباله‌روی ساختاری و انطباق محیطی است.

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که تعارض منافع وجود ندارد؛ و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از سرقت ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوءرفتار و غیره می‌شوند، به‌طور کامل رعایت کرده است.

سیاسگزاری

نگارنده بر خود فرض می‌داند از دانشگاه اردکان که زمینه انجام پژوهش را فراهم کردند، تشکر و قدردانی به‌عمل آورد.

References

- Abu Afifa, M. M., & Saleh, I. (2022). Management accounting systems effectiveness, perceived environmental uncertainty and companies' performance: the case of Jordanian companies. *International Journal of Organizational Analysis*, 30 (2), 259-288. <https://doi.org/10.1108/IJOA-07-2020-2288>.
- Aguilar, F. J. (1967). *Scanning the business environment*. New York: McGraw-Hill.
- Akpolat, C. K., Soliman, F., & Schweitzer, J. (2013). Understanding perceived environmental uncertainty and its impact on innovation. In *Global Business Conference*.

- Albright, K. S. (2004). Environmental scanning: radar for success. *Information Management Journal*, 38 (3), 38-45. <https://www.researchgate.net/publication/239970846>.
- Ansoff, H. I. (1987). The emerging paradigm of strategic behavior. *Strategic management journal*, 8 (6), 501-515. <https://doi.org/10.1002/smj.4250080602>.
- Ashill, N. J., & Jobber, D. (2001). Defining the domain of perceived environmental uncertainty: an exploratory study of senior marketing executives. *Journal of Marketing Management*, 17(5-6), 543-558. DOI:10.1362/026725701323366926.
- Behringer, R. M. (2013). The dynamics of middlepowermanship. *Seton Hall J. Dipl. & Int'l Rel.*, 14, 9.
- Bigley, J. (2018). Assembling frameworks for strategic innovation enactment: Enhancing transformational agility through situational scanning. *Administrative Sciences*, 8(3), 37. <https://doi.org/10.3390/admsci8030037>.
- Bode, C., Wagner, S. M., Petersen, K. J., & Ellram, L. M. (2011). Understanding responses to supply chain disruptions: Insights from information processing and resource dependence perspectives. *Academy of Management Journal*, 54(4), 833-856. <https://doi.org/10.5465/amj.2011.64870145>.
- Carr, A. (2014). Australia as a middle power. *A Systemic Impact Approach. Australian*. DOI:10.1080/10357718.2013.840264.
- Chapnick, A. (1999). The middle power. *Canadian Foreign Policy Journal*, 7(2), 73-82. <https://doi.org/10.1080/11926422.1999.9673212>.
- Cooke, P. (2013). Complex adaptive innovation systems: Relatedness and transversality in the evolving region. Routledge. DOI:10.4324/9780203126615.
- Cooper, A. F., & Parlar Dal, E. (2016). Positioning the third wave of middle power diplomacy: Institutional elevation, practice limitations. *International Journal*, 71(4), 516-528. DOI:10.1177/0020702016686385.
- Cornelius, P., Van de Putte, A., & Romani, M. (2005). Three decades of scenario planning in Shell. *California management review*, 48(1), 92-109. <https://doi.org/10.2307/41166329>.
- Cox, R. W. (1989). Middlepowermanship, Japan, and future world order. *International Journal*, 44 (4), 823-862. <https://doi.org/10.1177/002070208904400>.
- Darbra, R. M., Eljarrat, E., & Barceló, D. (2008). How to measure uncertainties in environmental risk assessment. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, 27 (4), 377-385. <https://doi.org/10.1016/j.trac.2008.02.005>.
- David, C. P., & Roussel, S. (1998). "Middle Power Blues": Canadian Policy and International Security after the Cold War. *American Review of*

- Canadian Studies*, 28 (1-2), 131-156. <https://doi.org/10.1080/02722019809481566>.
- Doran, C. F. (2000). Confronting the Principles of the Power Cycle. *Handbook of War Studies II* (MI Midlarsky, ed.), 332-368.
- Doran, J. (1989). Middle Powers and Technical Multilateralism: The International Telecommunication Union (No. 4). North-South Institute.
- Efstathopoulos, C. (2023). Global IR and the middle power concept: exploring different paths to agency. *Australian Journal of International Affairs*, 77(2), 213-232. <https://doi.org/10.1080/10357718.2023.2191925>.
- Efstathopoulos, C. (2018). Middle powers and the behavioural model. *Global Society*, 32(1), 47-69. <https://doi.org/10.1080/13600826.2017.1351422>.
- Eker, M., & Eker, S. (2019). Exploring the relationships between environmental uncertainty, business strategy and management control system on firm performance. *Business and Economics Research Journal*, 10(1), 115-130. <https://doi.org/10.20409/berj.2019.158>.
- Evans, G. (2011). 'Middle power diplomacy', Inaugural Edgardo Boeninger Memorial lecture by professor the Hon Gareth Evans, Chancellor of the Australian National University, President Emeritus of the International Crisis Group, and former Foreign Minister of Australia. Santiago, 29, 2011.
- Foster, J. (2010). Productivity, creative destruction and innovation policy: Some implications from the Australian experience. *Innovation*, 12(3), 355-368. <https://doi.org/10.5172/impp.12.3.355>.
- Gattiker, T. F., & Goodhue, D. L. (2004). Understanding the local-level costs and benefits of ERP through organizational information processing theory. *Information & management*, 41(4), 431-443. DOI:10.1016/S0378-7206(03)00082-X.
- Gecelovsky, P. (2009). Constructing a middle power: Ideas and Canadian foreign policy. *Canadian Foreign Policy Journal*, 15(1), 77-93. <https://doi.org/10.1080/11926422.2009.9673483>.
- Giacomello, G., & Verbeek, B. (2024). *Foreign Policy of Middle Powers*. Oxford University Press.
- Gilley, B. and O'Neil, A. (2014). 'Conclusion: Seeing beyond Hegemony' in Bruce Gilley and Andrew O'Neil eds. *Middle Powers and the Rise of China*, Washington, D.C.: Georgetown University Press, pp. 237-258.
- Gordon, T. J., & Glenn, J. C. (2009). Environmental scanning. *Futures research methodology—version*, 3(3).
- Grimpe, C., & Sofka, W. (2009). Search patterns and absorptive capacity: Low-and high-technology sectors in European countries. *Research policy*, 38(3), 495-506. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2008.10.006>.
- Henrikson, A. K. (2005). Niche diplomacy in the world public arena: The global 'corners' of Canada and Norway. In *The new public diplomacy*:

- soft power in international relations* (pp. 67-87). London: Palgrave Macmillan UK.
- Hermann, C. F. (1990). Changing course: when governments choose to redirect foreign policy. *International Studies Quarterly*, 34(1), 3-21. <https://doi.org/10.2307/2600403>.
- Higgott, R. A., & Cooper, A. F. (1990). Middle power leadership and coalition building: Australia, the Cairns Group, and the Uruguay Round of trade negotiations. *International Organization*, 44(4), 589-632. <https://doi.org/10.1017/S0020818300035414>.
- Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual review of ecology and systematics*, 4(1), 1-23. <https://www.jstor.org/stable/2096802>.
- Indiafreenotes, (2020). Environmental Scanning, Importance, Factors, Technique, Available at: <https://indiafreenotes.com/environmental-scanning/>
- Jafari, A., & Falah, M. (2023). Iran and China: Towards a Strategic Partnership in the Future with an Emphasis on the Opportunities and Complexities of the 25-year Agreement. *Politics Quarterly*, 55(4), 839-868. DOI:10.22059/jpq.2023.337242.1007905. [in Persian].
- Jordaan, E. (2017). The emerging middle power concept: Time to say goodbye?. *South African Journal of International Affairs*, 24(3), 395-412. <https://doi.org/10.220461.2017.1394218/10.1080>
- Kantur, D., & İşeri-Say, A. (2012). Organizational resilience: A conceptual integrative framework. *Journal of management & organization*, 18 (6), 762-773. <https://doi.org/10.5172/jmo.2012.18.6.762>.
- Kaplinsky, R. (2011). Schumacher meets Schumpeter: Appropriate technology below the radar. *Research Policy*, 40 (2), 193-20. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2010.10.003>.
- Keating, C. B., & Katina, P. F. (2019). Complex system governance: Concept, utility, and challenges. *Systems Research and Behavioral Science*, 36(5), 687-705. <https://doi.org/10.1002/sres.2621>.
- Kourteli, L. (2000). Scanning the business environment: some conceptual issues. *Benchmarking: An international journal*, 7(5), 406-413. <https://doi.org/10.1108/14635770010694340>.
- Kříž, Z., Urbanovská, J., & Brajerčíková, S. (2019). The middle power concept: presenting a complex approach. *Political Sciences/Politické Vedy*, 22. (4). DOI:10.24040/politicevedy.2019.22.4.33-56.
- Kugler, J., & Lemke, D. (1996) *Parity and War: Evaluations and Extensions of the War Ledger*. University of Michigan Press.
- Lee, D. (1999). *Middle Powers & Commercial Diplomacy: British Influence at the Kennedy Trade Round*. Springer.
- Legacy, R. N. S. (2008). *Nietzsche, Power and Politics*. Walter de Gruyter. Berlin. New York.
- Mafabi, S., Munene, J. C., & Ahiauzu, A. (2015). Creative climate and organisational resilience: the mediating role of innovation. *International*

- Journal of Organizational Analysis*, 23 (4), 564-587. <https://doi.org/10.1108/IJOA-07-2012-0596>.
- McCann, J., Selsky, J., & Lee, J. (2009). Building agility, resilience and performance in turbulent environments. *People & Strategy*, 32(3), 44-51.
- Miller, D., & Shamsie, J. (1999). Strategic responses to three kinds of uncertainty: Product line simplicity at the Hollywood film studios. *Journal of Management*, 25 (1), 97-116. [https://doi.org/10.1016/S0149-2063\(99\)80005-1](https://doi.org/10.1016/S0149-2063(99)80005-1).
- Milliken, F. J. (1987). Three types of perceived uncertainty about the environment: State, effect, and response uncertainty. *Academy of Management review*, 12 (1), 133-143. DOI:10.5465/AMR.1987.4306502.
- Mitchell, V. W., & Papavassiliou, V. (1999). Marketing causes and implications of consumer confusion. *Journal of Product & Brand Management*, 8(4), 319-342. <https://doi.org/10.1108/10610429910284300>.
- Mustafa, F., Bu, L., Wang, Q., Yao, N., Shahzaman, M., Bilal, M., ... & Iqbal, R. (2021). Neural-network-based estimation of regional-scale anthropogenic CO₂ emissions using an Orbiting Carbon Observatory-2 (OCO-2) dataset over East and West Asia. *Atmospheric Measurement Techniques*, 14 (11), 7277-7290. <https://doi.org/10.5194/amt-14-7277-2021>.
- Näswall, K., Kuntz, J., Hodliffe, M., & Malinen, S. (2013). Employee resilience scale (EmpRes): Technical report. www.resorgs.org.nz.
- Neufeld, M. (1995). Hegemony and foreign policy analysis: The case of Canada as middle power. *Studies in Political Economy*, 48(1), 7-29. <https://doi.org/10.1080/19187033.1995.11675349>.
- Nossal, K. R., & Stubbs, R. (1997). Mahathir's Malaysia: An Emerging Middle Power?. In *Niche diplomacy: Middle powers after the Cold War* (pp. 147-163). London: Palgrave Macmillan UK.
- Núñez-Ríos, J. E., Sánchez-García, J. Y., Soto-Pérez, M., Olivares-Benitez, E., & Rojas, O. G. (2022). Components to foster organizational resilience in tourism SMEs. *Business Process Management Journal*, 28(1), 208-235. <https://doi.org/10.1108/BPMJ-12-2020-0580>.
- Pepe, M. S; Krolik, K. (2017). Using Power Cycle Theory and Role Realignment Theory to Recognize the International Roles of China and the United States. *International Journal of Business and Social Science*, 8. (4). DOI: 10.30845/ijbss.
- Pinto, H., Pereira, T. S., & Uyarra, E. (2019). Innovation in firms, resilience and the economic downturn: Insights from CIS data in Portugal. *Regional Science Policy & Practice*, 11(6), 951-967. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12243>.
- Ramoglou, S. (2021). Knowable opportunities in an unknowable future? On the epistemological paradoxes of entrepreneurship theory. *Journal of*

- Business Venturing, 36 (2), 106090. DOI:10.1016/j.jbusvent.2020.106090.
- Ratcliffe, J. S. (2006). Challenges for corporate foresight: towards strategic prospective through scenario thinking. *Foresight*, 8 (1), 39-54. DOI:10.1108/14636680610647138.
- Robinson, C. V. (2015). An exploration of external environmental scanning and the strategy process (Doctoral dissertation, Heriot-Watt University). <http://hdl.handle.net/10399/3030>
- Ruff, F. (2006). Corporate foresight: integrating the future business environment into innovation and strategy. *International Journal of Technology Management*, 34 (3-4), 278-295. DOI:10.1504/IJTM.2006.009460.
- Saad, M. H., Hagelaar, G., Van Der Velde, G., & Omta, S. W. F. (2021). Conceptualization of SMEs' business resilience: A systematic literature review. *Cogent Business & Management*, 8(1), 1938347. <https://doi.org/10.1080/23311975.2021.1938347>
- Sarpong, D., & Maclean, M. (2011). Scenario thinking: A practice-based approach for the identification of opportunities for innovation. *Futures*, 43(10), 1154-1163. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2011.07.013>.
- Schot, J., & Geels, F. W. (2013). Strategic niche management and sustainable innovation journeys: theory, findings, research agenda, and policy. *The dynamics of sustainable innovation journeys*, 17-34. <https://doi.org/10.1080/09537320802292651>.
- Shatem, M., & Abou-Moghli, A. (2024). The moderating role of perceived environmental uncertainty in the impact of corporate governance on strategy implementation: An agency theory perspective. *Uncertain Supply Chain Management*, 12 (3), 1577-1588. DOI:10.5267/j.uscm.2024.3.022.
- Son, K. Y. (2014). Middle Powers and the Rise of China: 'Identity Norms' of Dependency and Activism and the Outlook for Japan-South Korea Relations vis-à-vis the Great Powers. *Japanese Journal of Political Science*, 15 (1), 91-112. DOI:10.1017/S1468109913000364.
- Stewart-Ingersoll, R., & Frazier, D. (2012). *Regional powers and security orders: a theoretical framework*. Routledge.
- Tang, T. W. (2014). Becoming an ambidextrous hotel: The role of customer orientation. *International Journal of Hospitality Management*, 39, 1-10. DOI:10.1016/j.ijhm.2014.01.008.
- Townsend, D. M., Hunt, R. A., McMullen, J. S., & Sarasvathy, S. D. (2018). Uncertainty, knowledge problems, and entrepreneurial action. *Academy of Management Annals*, 12(2), 659-687. DOI:10.5465/annals.2016.0109.
- Townsend, D. M., Hunt, R. A., & Rady, J. (2024). Chance, probability, and uncertainty at the edge of human reasoning: What is Knightian uncertainty?. *Strategic Entrepreneurship Journal*. <https://doi.org/10.1002/sej.1516>.

- Turner, J. R., & Baker, R. M. (2019). Complexity theory: An overview with potential applications for the social sciences. *Systems*, 7 (1), 4. <https://doi.org/10.3390/systems7010004>.
- Valencia, M. (2010). *The gods strike Back: A special report on financial Risk*. Economist Newspaper.
- Vindeløv-Lidzélius, B. C. (2018). Innovation in Complex Systems: An exploration in strategy, leadership and organization. Vindelov-Lidzelius Innovation 05-12-2018.
- Walsh, G., & Mitchell, V. W. (2005). Demographic characteristics of consumers who find it difficult to decide. *Marketing Intelligence & Planning*, 23(3), 281-295. DOI:10.1108/02634500510597319.
- Williams, A., & Anyanwu, S. A. (2017). Innovation and organizational resilience: A study of selected food and beverage firms in Port Harcourt. *Innovation*, 3(6), 1-15.
- Wintle, B. C., Kennicutt, M. C., Sutherland, W. J., NM, B. P., Nancy, O., & Nathalie, P. (2020). Scanning horizons in research, policy and practice. *Conservation research, policy and practice*, 29-47. <https://doi.org/10.1017/9781108638210.003>.
- YahiaMarzouk, Y., & Jin, J. (2022). The relationship between environmental scanning and organizational resilience: Roles of process innovation and environmental uncertainty. *Frontiers in Environmental Science*, 10, 966474. DOI:10.3389/fenvs.2022.966474
- Yu, F., Yang, C., Zhu, Z., Bai, X., & Ma, J. (2019). Adsorption behavior of organic pollutants and metals on micro/nanoplastics in the aquatic environment. *Science of the Total Environment*, 694, 133643. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.133643>.

COPYRIGHTS

©2023 by the University of Tehran. Published by the University of Tehran Press. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

